

HE 183/2022 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristövahinkorahastosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Ympäristövaliokunta 21.10.2022

Hallitusneuvos Oili Rahnasto, ympäristöministeriö

HE laiksi ympäristövahinko- rahastosta

- HE laiksi ympäristövahinkorahastosta annettiin valtion talousarvion 2023 yhteydessä eduskunnalle, ns. budjettilaki
- Laki öljysuojarahastosta (1406/2004) ja laki ympäristövahinkovakuutuksesta (81/1998) kumotaan
- Esityksen hyväksyminen vaatii 2/3 enemmistön eduskunnassa (talousarvion ulkopuolinen rahasto, perustuslain (731/1999) 87 §
- Uusi laki ja kumoamiset ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2025; öljysuojamaksua ja sen kantamista koskevat pykälät kumottaisiin jo vuonna 2023

Ympäristövahinkomaksu (=vero) 1/3

- Ympäristövahinkorahastoon kerättäisiin varoja ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajilta (taustalla YSL) = kollektiivisen aiheuttaja vastaa –periaatteen sovellutus

1) vuosittaisina ympäristövahinkomaksuina (maksuluokat 1–5)

- maksuluokat 1–3 (30 000, 20 000 ja 10 000 euroa) kaivostoimintaa ja vaarallisten jätteiden käsittelyä
- maksuluokka 4 (2 700 euroa) erityisesti teollisuuspäästödirektiivin soveltamisalassa olevia laitoksia
- maksuluokka 5 (200 euroa) muita ympäristöluvanvaraisia ml. eräitä eläinsuojia (lupaviranomaisena AVI), polttoaine- ja kemikaalivarastoja sekä polttoaineiden jakeluasemia (vrt. nykyinen öljysuojamaksu)

Ympäristövahinkomaksu 2/3

2) kertaluonteisina maksuina (400 euroa)

- kunnan lupatoimivallassa olevia toimintoja, lisäksi rekisteröitävää ja ilmoituksenvaraista toimintaa
- Maksuvelvollisuus ei koskisi valtion, kunnan ja kirkkojen toimijoita
- Maksunkantoviranomaisena Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja -ympäristökeskus, EPOELY

Ympäristövahinkomaksu 3/3

- Maksukertymä vuosittaisista ympäristövahinkomaksuista arviolta 3,5 miljoonaa euroa vuodessa
- Kertamaksujen kertymä yhtenä vuotena järjestelmän tullessa voimaan arviolta 4 miljoonaa euroa
- Rahastolla olisi **pääomaraja** (30 miljoonaa euroa), jonka ylittyessä maksun kantaminen keskeytettäisiin.
- Maksun kantaminen aloitettaisiin uudelleen, kun rahaston pääoma olisi laskenut alle **pääoman alarajan** (15 miljoonaa euroa).

Ympäristövahinkorahastosta maksettavat korvaukset

- Rahastosta maksettaisiin **korvaus vahingonkärsijöille** sekä ympäristön pilaantumisen **torjunta-, ehkäisemis- ja rajoittamistoimien kustannuksista viranomaisille, kun:**
 - vastuutaho olisi maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa
 - korvausta ei täysimäärisesti makseta vakuudesta, vakuutuksesta tai muusta laissa säädetystä korvausjärjestelmästä
- Korvauksen maksaminen rahastosta olisi viimesijaista.
- Korvauksen enimmäismäärä eli tapauskohtainen korvauskatto 30 miljoonaa euroa.

Vahinkoa kärsineelle maksettava korvaus

- Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetussa laissa (YVL, 737/1994) tarkoitettut ympäristövahingot sekä kustannukset niistä tarpeellisista toimenpiteistä, joihin joku on ryhtynyt itseään koskevan ympäristövahingon uhan torjumiseksi tai vahingoittuneen ympäristön palauttamiseksi ennalleen ja tähän liittyvien välttämättömien selvitysten kustannukset
- Ajoneuvosta, raidekulkuneuvosta taikka aluksesta tai niiden käyttämisestä johtuneen öljy- tai muun kemikaalipäästön seurauksena aiheutuneet vahingot

Viranomaiselle aiheutuneista torjunta- ja ennallistamiskustannuksista maksettava korvaus

- Pelastuslaissa (379/2011) tarkoitetut öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntakustannukset
- Pelastuslaissa tarkoitetut öljyvahingon jälkitorjunnan kustannukset
- Ympäristönsuojelulain 182 a §:ssä tarkoitettuista pilaantumisen ehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi välttämättömistä toimista aiheutuneet kustannukset
- Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetussa laissa tarkoitetut viranomaisille koituneet torjunta- ja ennallistamiskustannukset
- Em. toimiin liittyvien välttämättömien selvitysten kustannukset

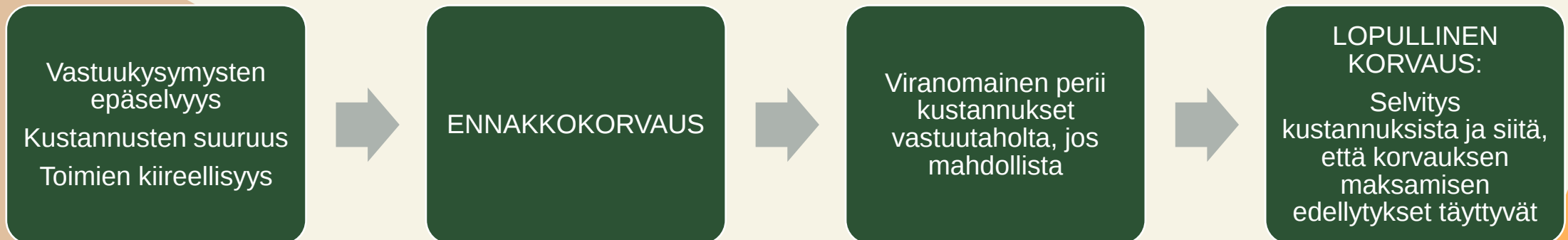
Varojen siirto valtion talousarviosta eräissä tilanteissa, (ns. lainausoikeus)

- Jos rahaston varat eivät riittäisi rahastosta maksettavien korvausten suorittamiseen, varat korvauksiin voitaisiin siirtää rahastoon valtion talousarviosta.
- Varat tuloutettaisiin takaisin valtiolle, kun rahaston maksukyky olisi palautunut.
- Poikkeuksellinen ja väliaikainen, rahaston maksu- ja toimintakyvyn turvaava toimi.
- Päätös varojen siirrosta tehtäisiin talousarviomenettelyssä.
- Ei nostaisi rahastoon maksettavien vuosi- tai kertamaksujen suuruutta; muutokset maksuihin edellyttäisivät lainsäädännön muutosta.

Mahdollisuus ennakkokorvaukseen viranomaiselle

- Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaviranomaisille ja jälkitorjuntaviranomaisille (pelastuslaki) sekä ELY-keskuksille (YSL 182 a §)
- Ennakkokorvauksen myöntämisen perusteet
 - Perusteltu käsitys siitä, että korvausta ei saataisi perittyä kustannuksista vastaavalta taholta tai tätä tahoa ei saataisi selvitettyksi.

Ahvenanmaa

- Ehdotettu ympäristövahinkomaksu kuuluu luonnon- ja ympäristönsuojelun alaan, ja siten maakunnan lainsäädäntövaltaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 10 kohdan mukaisesti (Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunto).
 - Jotta Ahvenanmaalla harjoitettavasta toiminnasta olisi mahdollista kantaa ympäristövahinkomaksua, tätä koskevat määräykset tulisi sisältyä maakuntalainsäädäntöön.
 - Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi blankettilailla, minkä lisäksi laadittaisiin hallintotehtävien siirtämistä koskeva sopimusasetus.
- Vahinkoa kärsineellä olisi oikeus rahastosta maksettavaan korvaukseen Ahvenanmaan maakunnassa aiheutuneesta vahingosta, ja viranomaisella oikeus korvaukseen Ahvenanmaan maakunnassa aiheutuneista torjunta- ja ennallistamiskustannuksista.
 - Perustuslain 6 § (yhdenvertaisuus), 20 § (ympäristöperusoikeus) ja 19 § 3 mom. (julkisen vallan velvollisuus edistää väestön terveyttä).

Harkinnanvaraiset avustukset pelastustoimen investointeihin

- Rahastosta voitaisiin **valtion talousarviosta siirretyn määrärahan rajoissa** myöntää avustusta ympäristövahinkojen torjuntaan pelastustoiminnassa käytettävän kaluston hankkimisesta aiheutuvien kustannusten osittaiseen kattamiseen (harkinnanvarainen avustus):
 - hyvinvointialueille (pelastustoimi)
 - Helsingin kaupungin pelastustoimelle
 - Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle ja Ahvenanmaan kunnille

YVR-lain toimeenpano ja seuranta: maksut ja järjestelmän vaikuttavuuden ja toimivuuden tarkastelu

- Maksujen suuruutta ja niiden oikeaa tasoa arvioitaisiin vuonna 2027.
- Laajempi järjestelmän vaikuttavuuden ja toimivuuden jälkikäteinen arviointi toteutettaisiin, kun järjestelmän käyttöönotosta on saatu riittävää kokemusta: esim. vuonna 2032.

Oili Rahnasto
oili.rahnasto@gov.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

**Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the
Environment**